

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

กองการศึกษา เทศบาลตำบลเพชรเมืองทอง

อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง

คำนำ

ปราชญ์ชาวบ้านหรือนักคิดท้องถิ่น หรือครูภูมิปัญญาไทยแล้วแต่จะเรียกกันจะมีมากมายหลายด้าน แล้วแต่งานที่ท่านปฏิบัติจนบังเกิดผล เป็นผู้มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ มีความคิดเข้าระบบ ชอบค้นหา ความจริง ช่างสังเกตและนำสิ่งที่พบเห็นมาเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง สามารถสรุปเป็นบทเรียนได้ฐานข้อมูล ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือข้อมูลปราชญ์ท้องถิ่นเล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นฐานข้อมูลการดำเนินงาน และการส่งเสริม ภูมิปัญญาท้องถิ่น การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามใน เทศบาลตำบลเพชรเมืองทอง ให้คงอยู่ในท้องถิ่น และสืบสานแก่คนรุ่นหลังต่อไป

กองการศึกษา เทศบาลตำบลเพชรเมืองทอง

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น	๑
ฐานข้อมูลปัญญาท้องถิ่น	๒ - ๑๑
- ด้านเกษตรกรรม	
- ด้านหัตถกรรม	
- ด้านแพทย์แผนไทย	
- ด้านภาษาและวรรณกรรม	
- ด้านอาหาร	

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น พื้นความรู้ความสามารถที่ผ่านกระบวนการคิดโดยใช้สติปัญญาของคน ในท้องถิ่นมีการเรียนรู้และถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งจนเกิดผลดีงาม มีคุณค่า มีประโยชน์ สามารถ นำไปใช้ในการแก้ปัญหาการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพ สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคสมัย

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่

๑. **ด้านเกษตรกรรม** คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการกสิกรรม/การปศุสัตว์ /การประมง/การป่าไม้ เช่น การทำเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น

๒. **ด้านหัตถกรรม** คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในงานฝีมือหรืองานช่างที่ทำด้วยมือและอุปกรณ์อย่างง่ายโดยไม่ใช้เครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลักในการผลิต เช่น จักสาน งานแกะหนังตะลุง งานทอผ้าด้วยมือ งานเย็บปักถักร้อย งานทำหัตถ์เป็นต้น

๓. **ด้านอุตสาหกรรม** คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานที่ใช้ทุนแรงงาน และเครื่องจักรเป็น องค์ประกอบหลักในการผลิต โดยมีเป้าหมายการผลิตสิ่งของเป็นจำนวนมากเพื่อการค้า และรวมถึงงานด้านบริการ เช่น การทำเครื่องเรือนจากไม้แปรรูป (โต๊ะ/ตู้) การแปรรูปสิ่งต่างๆ จากยางพารา

๔. **ด้านการแพทย์แผนไทย** คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพแบบพื้นบ้าน เช่น การหัตถเวชกรรมไทย (การนวดไทย/การนวดประคบสมุนไพร) การใช้สมุนไพรในการรักษาโรค การผดุงครรภ์ พื้นบ้าน เป็นต้น

๕. **ด้านศาสนาและพิธีกรรม** คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับศาสนาและพิธีกรรมต่างๆ ของชุมชน นั้นๆ พิธีกรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและวัฒนธรรม มนุษย์ในสังคมที่เจริญแล้วต่างก็มีประเพณีและพิธีกรรมที่เฉพาะของตน พิธีกรรมเป็นเครื่องชี้ถึงความสามัคคีความกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ของคนในชาติ สำหรับประเทศไทยซึ่งคนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธนั้น พิธีกรรมส่วนใหญ่จึงเกี่ยวข้องกับ เรื่องของศาสนา เช่น การทำบุญตักบาตร การไหว้พระ สวดมนต์การทำบุญในเทศกาลต่าง ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับความเชื่อ และหลักการของพุทธศาสนาแทบทั้งสิ้น พิธีกรรมที่เกี่ยวกับศาสนาเรียกว่า ศาสนาพิธี

๖. **ด้านศิลปกรรม** คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ ดนตรี ทัศนศิลป์ การละเล่นพื้นบ้านและการนันทนาการ เช่น การขับร้องเพลงอีแซว ลำตัด ลิเก หมอลำ โนรา เป็นต้น

๗. **ด้านภาษาและวรรณกรรม** คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้ภาษาทั้งภาษาพูดและภาษา เขียน เช่น ภาษาโบราณ ภาษาถิ่น หนังสือ ตำรา ตำหรับอาหาร งานประพันธ์/บทประพันธ์ทั้งร้อยแก้วและ ร้อยกรอง เรื่องสั้น นวนิยาย นิทาน บทเพลงพื้นบ้าน เป็นต้น

๘. **ด้านโภชนาการ** คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับความสามารถในการเลือกสรรประดิษฐ์ และปรุงแต่งอาหาร และยาได้เหมาะสมกับความต้องการของร่างกาย ในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนผลิตเป็น สินค้าและบริการส่งออกที่ได้รับความนิยมแพร่หลายมาก รวมถึงการขยายคุณค่าเพิ่มของทรัพยากรด้วย

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑. ด้านเกษตรกรรม

๑.๑ นายสมหมาย นุ่มทอง บ้านทองเลื่อน เลขที่ ๖๐ หมู่ ๑๑ ต.แสงวงหา จ.อ่างทอง
ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเกษตรกรรม การปลูกไม้มงคล

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑.ด้านเกษตรกรรม

ด้านเกษตรกรรม

๑.๒ นายสมชาย บุญสันต์ บ้านทองเลื่อน หมู่ ๑๑ ต.แสวงหา อ.แสวงหา จ.อ่างทอง
ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเกษตรกรรม การปลูกไม้มงคล

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

๒. ด้านหัตถกรรม

ด้านหัตถกรรม

๒.๑ นายสุรสิทธิ์ ทองอากาศสมบัติ บ้านเลขที่ ๕ หมู่ ๗ ต.แสวงหา อ.แสวงหา จ.อ่างทอง
ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรม การประดิษฐ์ต้นไม้และดอกไม้ประดิษฐ์

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

๒. ด้านหัตถกรรม

ด้านหัตถกรรม

๒.๒ นายปัญญา ราตรี บ้านหนองถ้ำ หมู่ ๑๒ ต.แสงวงหา อ.แสงวงหา จ.อ่างทอง
ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรม การจักสานตะกร้าหวายไม้ไผ่

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

๓. ด้านแพทย์แผนไทย

ด้านแพทย์แผนไทย

๓.๑ นายแพรทอง บุญหงษ์ บ้านเพชร เลขที่ ๖๔ หมู่ ๗ ต.แสวงหา อ.แสวงหา จ.อ่างทอง
ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านแพทย์แผนไทย การนวดแผนไทย

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

๔. ด้านภาษาและวรรณกรรม

ด้านภาษาและวรรณกรรม

๔.๑ นายสมชาย ขจรศักดิ์ชัย บ้านเพชร เลขที่ ๑๗๒ หมู่ ๗ ต.แสวงหา อ.แสวงหา จ.อ่างทอง
ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านภาษาและวรรณกรรม การแต่งคำประพันธ์ บทความ พิธีกรงานพิธี

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

๕. ด้านอาหาร

ด้านอาหาร

๕.๑ นายสุนทร ศักดิ์ดี หมู่ ๗ ต.แสวงหา อ.แสวงหา จ.อ่างทอง

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหาร การทำขนมโบราณ

บทสรุป

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญของการดำรงชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสรรพวิชาความรู้ที่ชุมชนใช้แก้ปัญหาหรือจรรโลงชีวิตของเขาไม่ว่าจะเป็นความรู้ที่มีการสั่งสมมีการประยุกต์ใช้มายาวนาน หรือชุมชนรับมาจากภายนอก ล้วนแต่เป็นความรู้ที่ผ่านการพิสูจน์ว่าเข้ากันได้ กับวิถีชีวิต ด้านอื่น ๆ ของชุมชนท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังเป็นความรู้สาธารณะที่คนส่วนใหญ่สามารถนำไปใช้ได้ หากภูมิปัญญาท้องถิ่นจะสามารถดำรงอยู่ได้ยาวนาน จำเป็นต้องมีศักยภาพในการปรับเปลี่ยน ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมหรือบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จะต้องมีภูมิคุ้มกัน ทางปัญญาของตนเอง คือ การพัฒนาคนในชุมชนท้องถิ่นให้มีอิสรภาพทางการคิด มีความเป็นตัวของตัวเอง สามารถวิเคราะห์ พัฒนาแบบใหม่ วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งของภูมิปัญญาของตนเองและสิ่งที่น่าสนใจจากภายนอก เพื่อเลือกประยุกต์ใช้อย่างชาญฉลาดและมีการปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน น่าจะเป็น หนทางหนึ่ง ที่ช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นอยู่รอดอย่างยั่งยืนทั้งปัจจุบันและอนาคต